

RIIGIKOGU

I. istungjärk.

Protokoll nr. 17.

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Ajutine seaduste väljakuulutamise kord III lugemisel. — 3. Wastuwõetud seaduste väljakuulutamine: a) seennemüügi korraldusseadus, b) seadus riigi 1921. a. sissetulekute ja väljaminekute eelarwe ja selle summade tarwitamise kohta kunni 1921. a. eelarwe kinnitamiseni, c) seadus riigikoolide õpetajate palga ajutise elukalliduslisa kohta, d) amnestiaseadus, e) seadus wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise kohta. 4. Seadus Eesti-Wene ajutise postilepingu kinnitamise kohta III lugemisel. 5. Seadus postliini -seaduse küm-nenda peatüki muutmise kohta III lugemisel. — 6. Määrus riigiametnikkude ja -teenijate palkade kohta II lugemisel. — 7. Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus II lugemisel. — 8. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaks-määramine.

Riigikogu koosolek 19. märtsil 1921. a. kell 10 hom. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 78 Riigikogu liiget.

Juhatab abiesimees K. Wirma, pärast abiesimees A. Kerem.

Sekretääri kohal abisekretäär J. Bergman.

Walitsuse lauas: wälisminister A. Piip.

1. Päewakorra kinnitamine, Juhataja K. Wirma: Täname koosolek on Riigikogu poolt otsustatud; sellepärast ei ole päewakorda rkl-le mitte kätte saadetud, waid päewakord on juhatusel poolt kokku seatud ja rkl. toolidle pandud. Kui soowitakse päewakorda muuta, palun selle kohta sõna wõtta. — Kellegil nähtawasti päewakorra kohta ettepanekut ei ole, sellega loen päewakorra wastuwõetuks.

2. Ajutine seaduste väljakuulutamise kord. Komisjoni aruandja J. Seljamaa (loeb): Ajutine seaduste väljakuulutamise kord.

Juhataja K. Wirma: (Sõnasoo-wijaid ei ole. Seaduse pealkiri wõetakse hääletamisel vastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa (loeb): Kunni Riigikogu kodukorra wastuwõtmiseni maksab seaduste väljakuulutamises järgmine kord:

§ 1. Pärast seaduse lõpulikku wastuwõtmist wõiwad Riigikogu liikmed teha ettepaneku, et seadus jääks põhiseaduse § 30 põhjal wälja kuulutamata.

Rkl. A. Palwadre (sd.): § 1 selles seaduses on täiesti selgusetu. Nagu eilastest stenogrammidest näha, on

hrra Strandman rks. Seljamaa ettepanekust nii aru saanud, et rahwasaadikud wõiwad kolme päewa jooksul ettepanekuga esineda, et seadus saaks wälja kuulutamata jäetud põhiseaduse § 30 põhjal. Ettepanek, mida mina II. lugemisel tegin, sisaldab sedasama. Herra Seljamaa nähtawasti saab ise sellest teisiti aru, nimelt, et 34 Riigikogu liiget peawad nõudmist awaldama selsamal koosolekul, kus seadus lõpulikult vastu wõetakse. Ei peaks raskusi sünnitama ka nõue — kirjalikult oma tahtmisest Riigikogu Juhatusel teada anda. Siin ei nõuta mitte allkirjade tõekstunnistamist ja juhatusel ei wõi mingisugust põhjust arusaamatuseks olla. Sellepärast panen ma ette muuta § 1-st nõnda: „Riigikogu liikmed, kes tahawad nõuda, et Riigikogu poolt wastuwõetud seadus jääks wälja kuulutamata 2 kuu kestes (põhiseaduse § 30), peawad sellest oma tahtmisest Riigikogu Juhatusel kirjalikult teatama kolme päewa jooksul seaduse wastuwõtmisest arwates“.

Täienduseks tähendan veel juure, et ka selle seaduse redaktsiooni järele wõib kõiki neid seadusi, mis on vastu wõetud, wälja kuulutada veel enne pühi, — 3 päewa saab pühadeks parajasti täis. Mingisuguseid erakordseid raskusi selle teksti juures ei teki. Herra Seljamaa redaktsiooni juures tekiks rohkem raskusi. Sest need koosolekud on möödud, kus seadused on lõpulikult vastu wõetud ja kuidas nüüd sellelsamal koosolekul nõuda saab selle seaduse seismapanemist; sellest on wäga raske aru saada. Mingisuguseid teoreetilisi ega praktilisi wastuwäiteid sellele ettepanekule vastu tuua ei saa ja selle redaktsiooni headus on selles, et see kergendab nõuda rahwahääletamist.

Rkl. O. Strandman (töer.): On juba küllalt seletatud, et see praegune kord

on ajutine ja põhjalikult kaalub Riigikogu läbi, kuidas seadusi välja kuulutada, siis, kui kodukorras sellekohane paragr. wõi jagu arutamisele tuleb. Ma pean aga selle wastu protesti awaldama, et herra Palwadre, kes eila minu kõnet kuulas, stenogrammidest, mida ma weel ei ole jõudnud läbi waadata, midagi muud välja luges, mis meie parandamata stenogrammidest alati wõib teha. Mis aga nüüd sisse puutub, siis on lugu nii, et kui meie herra Palwadre paranduse wastu wõtame, siis meie seadusi välja kuulutada üleüldse ei saa.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Esimesel ja teisel lugemisel tõin mina ette need põhjused, mis pärast ei saa rhs. A. Palwadre ettepanekuga leppida, ja sellepärast teen mina ettepaneku wastu wõtta § 1 sel kujul, nagu ta komisjoni poolt ette on pandud.

Juhataja K. Wirma: Nõnda on kaks paralleel-ettepanekut. Kas nõutakse nende ettelugemist? Ei nõuta; siis panen nad hääletamisele ses järjekorras, nagu nad sisse on tulnud. Kõige pealt tuleb rhs. J. Seljamaa ettepanek, mis teisel lugemisel wastu wõetud. (Hääletatakse). Ma näen, et on absoluutne enamus selle poolt. Kas nõutakse, et edasi hääletada? (Rahwasitaja K. Ast: Palun). Ma palun neid, kes on rhs. A. Palwadre ettepaneku poolt, käed üles tõsta. (Hääletatakse). Kas nõutakse hääle äralugemist? (Hüüded: Palume). Ma palun neid, kes on rhs. J. Seljamaa ettepaneku poolt, weel kord käed üles tõsta. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli). Rhs. J. Seljamaa ettepanek on saanud poelt 34 häält ja rhs. A. Palwadre ettepanek 28. Riigikogu liikmeid on raamatusse sisse kirjutatud 68; sellega on rhs. J. Seljamaa ettepanek wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 2. Kui sarnast ettepanekut ei tehta wõi kui tehtud ettepanekut vähemalt 34 Riigikogu liiget samal koosolekul hääletamise teel ei toeta, kuulutab Riigikogu Juhatus seaduse välja põhiseaduse § 53 korras.

(Sõna ei wõeta. Hääletamisel wõetakse § 2 wastu. Wastu hääletab vähemus).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 3. See seadus hakkab maksta tema wastuwõtmisega.

(Sõnasooijaid ei ole. Wähemuse wastuseismisel wõetakse § 3 hääletamisel wastu).

Juhataja K. Wirma: Panen nüüd terve selle seaduseelnõu kolmanda lugemise lõpul hääletamisele. (Hääletatakse). Wähemus on wastu. Sellega on see seadus wastu wõetud.

Rkl. O. Strandman (töer.): Ma teen ettepaneku seda seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja K. Wirma: Sõna ei soowita; siis panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu on vähemus. Sellega on otsustatud seda seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Rkl. O. Strandman (töer.): Juhatus arutab küsimust, kuidas seda seadust otsekohe maksta panna, ja ka teisi seadusi. Teen juhatusel järgmise ettepaneku — wastu wõtta järgmist otsust: „Riigikogu otsustab, et see seadus kuulub oma iseloomu poolest seaduste hulka, mis kuuluvad põhiseaduse § 30 põhjal rahwahääletamisele“.

Ma tean, et küsimus, mis moodi tuleb ära otsustada, kas seadus kuulub nende hulka, mille väljakuulutamist wõib seisma panna, wõi mitte, palju waidlusi sünnitab. Kuid arwan, et praegu ei ole tõesti aeg neid waidlusi laiemale pinnale wiia. Kui Riigikogu leiab, et see seadus kuulub rahwahääletamisele, siis muidugi saab tarwiline hääleteenamus seda otsustama, kas see seadus tuleb seisma panna, wõi otsekohe välja kuulutada. Praeguse seaduse kohta leiab Riigikogu Juhatus, et see oma iseloomu poolest kuulub rahwahääletamisele ja sellepärast teen ettepaneku, et Riigikogu selle otsuse, nii kui ma ette kandsin, ära otsustaks.

Juhataja K. Wirma: Sõnasooijaid rhs. O. Strandman'i ettepaneku kohta enam ei ole. Ma panen ta hääletamisele. (Hääletatakse). Wastuhääli ei ole; sellega on see ettepanek wastu wõetud. Kas teeb keegi Riigikogu liigest ettepaneku, et praegu wastuwõetud seaduse väljakuulutamine saaks seisma pandud põhiseaduse § 30 põhjal? — Ettepanekut ei tehta; sellega loen ma, et ei nõuta, et selle seaduse väljakuulutamine seisma pandaks.

Sellega on käesolew päewakorrapunkt läbi.

3. Wastuwõetud Järgmine päewasead. väljakuulutamise. korra-punkt on: Wastuwõetud seaduste väljakuulutamine — Riigikogu Juhatusel ettepanek.

a) Seemnemüügi korraldusseadus. Rkl. O. Strandman (töer.): Teatan, et Riigikogu Juhatus otsustas 14. märtsil Riigikogule wastawa ettepaneku korral teatada, et seemnemüügi korraldusseadus põhiseaduse § 34 põhjal kuulub rahwahääletamisele. Ma teen juhatuse nimel ettepaneku, et Riigikogu ära otsustaks, kas seemnemüügi korraldusseadus kuulub rahwahääletamisele.

Juhataja K. Wirma: Sõnasooivajaid ettepaneku kohta ei ole. Ma panen ta hääletamisele. Kes on Riigikogu Juhatuse ettepaneku poolt, et seemnemüügi korraldusseadus rahwahääletamisele kuulub? (Rkl. O. Strandman: Palun sõna!).

Rkl. O. Strandman (töer.). Ma ei öelnud mitte, et see seadus kuulub rahwahääletamisele, vaid et tema oma iseloomu poolest kuulub seaduste hulka, mida võib rahwahääletamisele panna.

Juhataja K. Wirma: Sõnasooivajaid rhs. O. Strandman'i ettepaneku kohta ei ole. Ma panen ta hääletamisele. Kes on selle ettepaneku poolt, palun käed üles tõsta. Kes vastu? Wastuhääli ei ole, sellega on see ettepanek vastu võetud. — Ajutise seaduste väljakuulutamise korra põhjal palun ma teatada, kas teeb keegi Riigikogu liigetest ettepaneku, et seemnemüügi korraldusseaduse väljakuulutamine saaks põhiseaduse § 30 põhjal seisma pandud. — Keegi seesugust ettepanekut ei tee; sellega leian mina, et keegi selle seaduse seismapanemist ei nõua.

b) Seadus riigi 1921. a. sissetul. ja väljaminek. eelarwe ja selle summ. tarwit. kohta kunni 1921. a. eelarwe kinnitam. Rkl. O. Strandman (töer.): Riigikogu Juhatus on 14. märtsil 1921. a. otsustanud Riigikogule ette panna, et seadus 1921. a. riigi sissetulekute ja väljaminekute eelarwe ja selle summade tarvitamise kohta kunni 1921. a. eelarwe kinnitamiseni ei kuulu mitte seaduste hulka, mis kuuluvad rahwahääletamisele.

Rkl. A. Oinas (sd.): Rhs. O. Strandman tähendas, et nimetatud seadus ei kuulu mitte rahwahääletamisele põhiseaduse § 34 põhjal. Põhiseaduse § 34 kõlab aga järgmiselt: "Rahwahääletamisele ei kuulu ega wõi rahwaalgatamise teel otsustamisele tulla eelarwe ja laenuetegemine, maksuseadused, sõjakuulutamise ja rahutegemine, kaitseseisukorra väljakuulutamise ja lõpetamise, mobilisatsiooni ja demobilisat-

siooni väljakuulutamise, samuti ka lepingud wõõraste riikidega".

Käesolewal juhtumisel ei ole meil mitte tegemist eelarwega, vaid seadusega, kunas tuleb eelarwe ette panna Riigikogule ja kuidas tuleb eelarwe-summasid tarwitada. Põhiseaduse § 34 järele kuulub see seadus oma iseloomu poolest rahwahääletamise alla. Teen ettepaneku, et Riigikogu tunnistaks, et see seadus oma iseloomu poolest võib kuuluda rahwahääletamisele.

Juhataja K. Wirma: Rhs. Oinas'e poolt on ettepanek tehtud, et Riigikogu tunnistaks, et see seadus oma iseloomu poolest võib kuuluda rahwahääletamisele. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. Kes on rhs. Oinas'e ettepaneku poolt, neid palun käed üles tõsta. Kes selle vastu on? Mõned üksikud hääled. Sellega on herra Oinas'e ettepanek vastu võetud. — Selle otsuse ja ajutise seaduste väljakuulutamise korra põhjal palun teatada, kas keegi Riigikogu liigetest teeb ettepaneku, et selle seaduse väljakuulutamise põhiseaduse § 30 korras saaks seisma pandud? — Keegi niisugust ettepanekut ei tee, sellest otsustan ma, et keegi selle seaduse väljakuulutamise seismapanemist ei nõua.

c) Seadus riigikoolide õpetajate palga ajutise elukalliduslisa kohta. Rkl. O. Strandman (töer.): Ka selle seaduse kohta otsustas Riigikogu Juhatus 14. märtsil 1921. a., et tema oma iseloomu poolest tuleb tunnistada niisuguste seaduste hulka, mis rahwahääletamisele ei kuulu. Ma pean tõesti tunnistama, et selle üle võib waielda ja siin on küsimus keerulisem, kui eelmise seaduse juures. Minu arwates peaks siin kodukord kindla korra looma ja täiesti ära määrama, missugused seadused ühte ehk teise liiki kuuluvad, et Riigikogul juhusliselt ei tuleks küsimusi otsustada. Isiklikult kaldun mina selle poole, et see seadus peaks oma iseloomu poolest kuuluma rahwahääletamisele, aga et asi päris selge oleks, et siin etteheiteid ei tuleks, siis wõiks siin ära otsustada, et tema oma iseloomu poolest kuulub rahwahääletamisele käiwate seaduste hulka. Kui kodukord läbi läheb, annab ta juhtnöörid, mis niisuguste seadustega teha, mis maksuseadused ei ole ega ka eelarweks ei saa lugeda, mida aga teatawas mõttes üheks eelarwe osaks võib pidada.

Juhataja K. Wirma: Kas soowib keegi weel sõna ettepaneku kohta, et tun-

nistada, et see seadus oma iseloomu poolest wõib kuuluda rahwahääletamisele? Sõna ei soowita. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on see ettepanek wastu wõetud. — Selle otsuse põhjal ja ajutise seaduste wäljakuulutamise korra alusel palun teatada, kas keegi rkl. teeb ettepaneku, et selle seaduse wäljakuulutamise põhiseaduse § 30 põhjal tuleks seisma panna? — Keegi niisugust ettepanekut ei tee, sellepärast arwan, et selle seaduse wäljakuulutamise seismapanemist ei nõuta.

d) amnestia-seadus. Rkl. O. Strandman (töer.): Amnestiasaaduse kohta otsustas juhatus Riigikogule teatada, et see seadus oma iseloomu poolest seaduste hulka kuulub, mis wõiwad käia rahwahääletamise alla.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid ei ole. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on juhatus ettepanek wastu wõetud. — Selle otsuse ja ajutise seaduste wäljakuulutamise korra põhjal palun teatada, kas keegi rkl. teeb ettepaneku, selle seaduse wäljakuulutamist põhiseaduse § 30 korras seisma panna? — Niisugust ettepanekut ei tehta, sellepärast arwan ma, et keegi selle seaduse wäljakuulutamise seismapanemist ei nõua.

**e) Sead. wäikemaa-
pid. rendilepingute
pikendamise kohta.** Rkl. O. Strandman (töer.): Ma pean teatama, et juhatus selles asjas seisukohta wõtnud ei ole, sest see seadus on wastu wõetud pärast juhatusse koosolekut 14. märtsil s. a. Ma teen isiklikult ettepaneku, seda seadust tunnistada niisuguseks, mis oma iseloomu poolest wõib käia rahwahääletamise alla.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid ei ole. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on see ettepanek wastu wõetud. — Selle otsuse ja ajutise seaduste wäljakuulutamise korra põhjal palun teatada, kas keegi rkl. teeb ettepaneku, et selle seaduse wäljakuulutamise saaks seisma pandud põhiseaduse § 30 põhjal? — Keegi niisugust ettepanekut ei tee, sellest arwan, et selle seaduse wäljakuulutamise seismapanemist ei nõuta.

**4. Seadus Eesti-
Wenemaa wahelise
ajutise postile-
põhiseaduse
kohta.** Wäliskomisjoni aruandja A. Birk (loeb): Seadus Eesti-Wenemaa wahelise ajutise postilepingu kinnitamise kohta.

(Sõnasoowijaid ei ole. Seaduse nimetus wõetakse hääletamisel wastu).

Komisjoni aruandja A. Birk (loeb): § 1. Ajutine kokkulepe Eesti ja Wenemaa wahel mõlemite maade wahelise postiühenduse üle, mis alguskirjas Wene riigi walitsuswoliniku poolt Moskwas detsembrikuu teisel päewal ükstuhat üheksasada kahekümnendal aastal ja Eesti riigi walitsuswoliniku poolt Tallinnas jaanuarikuu kahekümnewiiendal päewal ükstuhat üheksasada kahekümne esimesel aastal alla kirjutatud, tunnistatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

See kokkulepe awaldatakse alljärgnevalt ühes käesolewa seadusega.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 1 wõetakse hääletamisel wastu).

Komisjoni aruandja A. Birk (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 2 wõetakse hääletamisel wastu).

Rkl. A. Piip (kohalt): Teen ettepaneku, et see seadus hakkab maksma ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Juhataja K. Wirma: Enne panen weel terve seaduse korruga hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on see seaduseelnõu 3 lugemisel wastu wõetud. Siis on ettepanek tehtud seda seaduseelnõu wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata. (Hääletatakse). Seega on seaduseelnõu wastu wõetud ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Rkl. O. Strandman (töer.): Põhiseaduse § 34 põhjal, kus on öeldud, et rahwahääletamisele ei kuulu lepingud wõõraste riikidega, teen ettepaneku seda seadust tunnistada nende seaduste hulka, mis oma iseloomu poolest ei kuulu rahwahääletamisele.

Juhataja K. Wirma: Ma panen rhs. Strandman'i poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastuhääli ei ole; sellega on tunnistatud, et see seadus oma iseloomu poolest põhiseaduse § 34 põhjal ei kuulu mitte nende seaduste hulka, mis rahwahääletamisele wõiks tulla.

**5. Seadus postiliini-sead.
X. peat. muutmise kohta.** Rahaasjand. komisjoni aruandja A. Jõeäär: Seaduse pealtüki muutmise kohta.

(Sõnasooijaid ei ole. Seaduse nimetus wõetakse hääletamisel wastu).

Komisjoni aruandja A. Jõeäär: Seaduse tekst: Kaalude, pommide ja mõõtude tembeldamise eest wõetaw maks, mis on ette nähtud hinnakirjas postliini-seaduse kümnenda peatüki muutmise seaduse § 1 juure („Riigi Teataja“ 14. weebr. 1920 a. nr. 22/23) kõrgendatakse 4-kordseks, arwates 1. jaanuarist 1921 a.

(Sõnasooijaid ei ole. Seadus wõetakse hääletamisel etteloetud kujul wastu).

Juhataja K. Wirma: Et see seadus III lugemisel on, siis tuleb ta weel kord terwel kujul hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda; sellega on see seadus III lugemisel wastu wõetud.

Komisj. aruandja A. Jõeäär: Et see seadus wäga kiire iseloomuga on, siis teen ettepaneku teda wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

(Sõnasooijaid ei ole. Ettepanek seadust redaktsiooni kom. andmata wastu wõtta, wõetakse hääletamisel wastu).

Rkl. O. Strandman (töer.): Ma teen ettepaneku, et see seadus põhiseaduse § 34 põhjal, kui maksuseadus, mitte ei kuulu seaduste hulka, mis oma iseloomu poolest wõiks rahwahääletamisele tulla.

Juhataja K. Wirma: Sõnasooijaid ei ole; panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek wastu wõetud.

6. Määrus riigi- Rahaasj. komisjoni aruandja ametn. ja teen. misjoni aruandja palk. kohta. Chr. Kaarna: Pealkiri: Määrus riigiametnikkude ja -teenijate palkade kohta.

Rkl. E. Martinson (sd.): Panen ette seda seaduse nimetust järgmiselt wastu wõtta: „Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus“, põhjendades seda sellega, et see on sisuliselt rohkem seadus, kui määrus. Teiseks oleks see redaktsiooniline parandus, sest praktiliselt teeb Eesti keeles suuri raskusi ebaloomulik kõnekään, seadus millegi kohta. Eesti keeles on lihtsam öelda: riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: Komisjoni seisukohalt pean

ma selle paranduse wastu waidlema, sellepärast, et seda eelnõu ei saa sõna tõsisel mõttes mitte täieliku palgaseadusena wõtta, waid ta on oma iseloomu poolest enam-wähem määruse taoline, seda enam, et ta puudutab ainult üksikuid riigiametnikka ja -teenijaid. (M. Martna kohalt: Kõwemini, ei kuule! E. Martinson kohalt: Palun sõna faktiliseks märkuseks).

Rkl. E. Martinson (sd.): Ma tahaksin meele tuletada neid seadusi, mis on olnud ühe ehk kahe paragrahwilised ja sisuliselt mitte ei ole rohkem ütlewad kui praegune, ja neid on ka enne seadusteks nimetatud.

Juhataja K. Wirma: Rhs. E. Martinson'i poolt on ettepanek tehtud komisjoni poolt ettepanud pealkirja asemele uus pealkiri wõtta: riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu on mõned üksikud. Sellega on uus pealkiri wastu wõetud.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: § 1. Kõik 1920 a. määratud riigiametnikkude ja -teenijate põhipalgad muudetakse 1. jaanuarist 1921 a. järgmise wõrdlewa tabeli järele.

Palgaaste.	1920. a. määrat. põhipalk.	1. jaan. 1921. a. maksimaalkaw põhipalk.
1.	2100.—	6000.—
2.	1960.—	5500.—
3.	1820.—	5000.—
4.	1680.—	4600.—
5.	1575.—	4200.—
6.	1470.—	3800.—
7.	1365.—	3500.—
8.	1260.—	3200.—
9.	1190.—	2950.—
10.	1120.—	2700.—
11.	1050.—	2500.—
12.	980.—	2300.—
13.	910.—	2150.—
14.	840.—	2000.—
15.	770.—	1900.—
16.	700.—	1800.—
Nooremad ja alaealised käskjalad, majateenijad ja kantseleiõpilased.	665.—	1700.—
	630.—	1600.—
	560.—	1450.—
	490.—	1300.—
	420.—	1100.—
Riigikontrolööri abi ja ministrite abide põhipalk	4000.—	8000.—
Riigi kontrollnõukogu liigete põhipalk	3500.—	7000.—

Märkus 1: Wabariigi Walitsusele jääb õigus erakorralise tarwiduse järele ministeeriumide peawalitsuste ja osakondade juhatajatele ja ministeeriumide asjadewalitsejatele määrata 7000 marka põhipalka.

Märkus 2: Kõik wahepealised, eelolewas tabelis mitte ettenähtud palganormid tõstetakse lähema ülema astmeni ja suurendatakse wiimasele wastawalt.

Märkus 3: Käesolewa määruse alla ei käi mitte: 1) kohtuametnikud, kes Asutawa Kogu poolt 3. detsembril 1919 a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 104 — 1919 a. wäljakuulutatud seaduses nimetatud; 2) õpetajad, koolinõunikud, Tartu ülikooli õpilased ja 3) sõja- ja merewäes teeniwad sõjawäelased.

Rkl. E. Martinson (sd.): Eilasel koosolekul juhtisin ma selle peale tähelepanu, et alamate ametnikkude palgad wõrdlemisi kõrgematega on vähem tõstetud, kui seda arwesse wõtta, et läinud aastal saadi warustuswaheraha, mis nüüd on ära kaotatud. Endiste palkade järele oli kõigealama astme palgasajaaks see, kes sai 420 marka palka. Ühes waherahaga ja 130% sai ta kokku 1866 marka, kuna kõigeülema astme palgasaja, kui kõik % ja waherahad kokku wõtta, sai 5730 marka. Tähendab, wahekord kõigealama ja kõigeülema astme wahel oli umbes kolmekordne. Rahaasjanduse komisjoni ettepanekus on aga wahekord 1100 ja 6000 wahel — ligi kuuekordne. Sellepärast, eilast põhjendust arwesse wõttes, teen mina ettepaneku 1. jaan. 1921 a. maksmahakkawaid põhipalku järgmiselt wastu wõtta: I palgaaste — 6000 marka, II — 5600 m., 5500 asemel, III aste — 5200, IV — 4800 m. Nii langeks esimesed neli astet igauks 400 marka. Järgmised 4 astet langeksid 300 margaga. Selle järele kujuneksid: V aste — 4500 marka, VI aste — 4200 marka, VII aste — 3900 marka, VIII aste — 3600 marka. Järgmised 4 astet langeksid igauks 200 marka. Siis oleks IX aste — 3400 marka, X — 3200 marka, XI aste — 3000 m., XII aste — 2800 m. Wiimased 4 astet langeksid igauks 100 marka. XIII aste oleks 2700 m., XIV aste — 2600 m., XV aste — 2500 m., XVI — 2400 marka. Nii oleks 1800 marga asemel selles astmes 2400 marka. Peale selle on allpool palgaastmeid weel palganorme, mis rahaasjanduse komisjoni ettepanekul oleksid 1700—1100 m., minu ettepanekus 2300—1500 m., nii et wahekord minu ettepaneku järele kõigealama ja kõigekõrgema astme wahel

oleks palga suhtes neljakordne. Ma arwan, et enamus ei ole wist selle poolt, et wastu wõetaks endine wahekord, mille järele wahekord kõigealama ja kõigeülema palga wahel oli kolmekordne, mis nüüd rahaasjanduse komisjoni poolt õige tuntawalt on muudetud. Sellepärast teen mina ettepaneku, mille järele kõigealama astme põhipalk oleks 1500 marka. Peale selle oleks weel tarwilik redaktsiooniline parandus: panen ette, et selles liigis, kus on nimetatud majateenijad, need enne nimetataks kui õpilased, sest on loomulik, et õpilased vähem palka saawad, kui majateenijad. Sagedasti on majateenijad raskeid töid tegewad isikud ja tuleks neid vähemalt õpilastest ettepoole nihutada. Muidugi on teada, et majateenijad käiwad 15 ja 16 astme alla.

Rkl. O. Strandman (töer.): Ma tahtsin paar märkust teha isikliku ettepaneku kohta, millega rhs. E. Martinson praegu esines. Täna on meil wäljakuulutamiseks wastu wõetud seadus, et 1. maiks peab kokku seatud ja sisse antud olema eelarwe. Kui praegu hra Martinson'i ettepanek wastu wõetakse, siis on täiesti selge, et keegi ei wõi 1. maiks eelarwet sisse anda, ja tuleb tema täiesti muuta. Nagu herra rahaminister seletas, on need muudatused, mis komisjonis ette on wõetud, eelarwesse üles wõetud, ja sellepärast eelarwe õigel ajal sisse tuleb. Kui aga herra Martinsoni ettepanek wastu wõetakse, siis ei wõi mitte kindel olla, et see termin õigeaks ajaks läbi wiidud saaks. Teine küsimus on weel tähtsam, nimelt kas on soowitaw, et rahaasjanduse komisjoni ettepanekut Riigikogu muutma hakkab. Minu arust on tarwilik, et iga ettepanek, mis meie riigi wäljaminekuid suurendab, enne rahaasjanduse komisjonis läbi kaalutaks ja walitsus tema kohta wõtaks seisukoha. Ainult nii oleks wõimalik oma rahaasju korraldada aga mitte uisapäisa raha lubades, lootes rahamasina wiljakuse peale. Nii pean ma herra E. Martinsoni ettepaneku sisuliselt tagasi lükkama. Ma usun, et ka Riigikogu liikmed peaksid seda tegema. Ma arwan, et see küsimus ka küllalt tähtis on, et riigi sissetulekute ja wäljaminekute eelarwed tasakaalus hoida.

Juhataja K. Wirma: Sõna on kom. aruandjal wäljaspool järjekorda.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: Ma pean tähendama, et rhs. Martinson'i seletused, kuigi nemad põhimõttelikult õige asjalikud on, ometi mitte täpiseid ei ole ja tõeludele ei wasta.

Ei tule wõtta mitte nii, nagu rkl. Martinson näeb, neist tabelitest, mis ta kätte on saanud, mille järele on I astme uus põhipalk 6000 marka, sellele veel elukalliduslisa juure, teeb kokku 10800 mk., waid meil olid ja maksawad ka praegu isiklised põhipalgad, mille määraks oli 2800 mk. ja peale selle veel eripalgad, ja seda on üleüldiselt tarwitatud. Suurem jagu ametnikka, kes wastutawatel kohtadel on, on saanud endiste korralduste järele isiklise põhipalga 2800 marka ja paljudele makstakse eripalka, nii et wahekord ja tõus uute normidega wõrreldes mitte sarnane ei ole, nagu seda herra Martinson näitas. Üleüldse on isiklikka põhipalku ja eripalku määrates palgatingimised nii kujunenud, et uued ülemate astmete palgad tegelikult ei tõuse mitte nii, nagu sellest tabelist wälja paistab, waid nende tõus on märksa vähem. Kui meie wõtame näituseks I astme, kus põhipalgaks määratakse 6000 mk. ja 80% elukalliduslisa, siis hakkab I astme ametnik saama 10800 mk.; praegu saab ta ligikaudu niisama palju. Nii on esimesel kui ka järgnewatel ülematel astmetel tegelik palgakõrgendus palju vähem, kui tabel, — kus ainult põhipalkade summad nimetatud on, mitte aga isiklised ja eripalgad — näitab. Kõrgendamise sünnib just alamatel astmetel. Ülemad ametnikud aga saawad praegu tegelikult peaaegu niisama palju, nagu nüüd uues määrukses ette pannakse.

Rkl. M. Martna (sd.): Wõib õige olla, et need põhjendused, mis rkl. O. Strandman siin ette tõi — eelarwe kokkuseadmisel takistusi teewad ja sellepärast wäga tähtsad on silmas pidada. Igatahes on aga need tunnistused, mida minu parteiseltsimees Martinson ette tõi, ka tähtsad, ja nimelt nii tähtsad, et nendest mitte ükskaks-kolm üle minna ei saa, ega neid nõnda wastu wõtta ainult sellepärast, et mitte takistuseks olla eelarwe rutulise sisseandmise juures. Seda oleks pidanud siis juba pikemat aega ette walmistatama. Üheks puuduseks, kui asjaolu nõnda on, nagu kom. aruandja tähendas, on siis see, et komisjon selle seaduse arutamisel oma arwamist wõi teadmist Riigikogu liigetele teada ei annud. Soowitaw on, et komisjonid oma arwamisi ja põhjendusi ühes nende poolt soowitawate seaduskawadega Riigikogu liigetele kirjalikult, trükitult teada annaksid ja nimelt ka nõnda aegsasti, et Riigikogu liigetal wõimalik oleks neid lugeda, endid nendega tutvustada. Siis oleks Riigikogu liikmed nüüd küsimustega tuttawad olnud, mis komis-

joni aruandja ette tõi. Nii palju pean mina ütleva — ma ei olnud wiimasel ajal mitte kodu, ei saanud siin rühma koosolekutest osa wõtta, ei tea sellepärast mitte, kas see seadus seal arutusel on olnud wõi mitte. Ma ei tea ka seda seisukohta, mis mu parteisõbrad rahaasjanduse komisjonis on wõtnud, — igatahes on aga minu seisukoht, et siin selle tabeli järele madalamate järkede ametnikkude palgad wäga palju vähemad paistawad olema, kui nad minu arwates peaksid olema, — ma ei taha mitte koguni öelda, et kõrgema astme palgad liiga kõrged on. Kui palgad lisandustega 10.000 ulatawad, nagu ma komisjoni aruandja seletusest aru sain, s. o. kui ma oletan, et ma temast õieti aru sain, siis võib ju nendega leppida, s. o. kui alamad palgad ka rahaasjanduse komisjoni ettepaneku järele nii kaugele jõuawad, siis wõiksime ju nendega leppida. Kuid rahaasjanduse komisjoni arwud, nagu ma neid siin selle seaduse järele oma ees näen, seda mulle ei kinnita, waid need näitawad midagi muud, ja nimelt seda, et alamate astmete palgad liiga wäikesed on. Seda wäikesust oleks pidanud walitsus oma arusaamise järele arwesse wõtma ja eelarwesse ühe summa määrama, et seda alamate astmete ametnikkude palgatõstmisel oleks wõinud kasutada ja neid tõsta nii, kui praegune elukallidus nõuab.

Sellest seisukohast wälja minnes leian ma, et paratamata tarwilik oleks — ja nagu eila kaupade wäljaweo arutamisel selgus, et luba antakse aineid wälja wedada, siis on arusaadaw, et elukallidus veel tõuseb ja mitte ei vähene, kui teatawaid kaupu lastakse wälja wiia, mil nende hind tõuseb, — et walitsus sel silmapilgul elukalliduse tõusu just silmas peab pidama, kui ametnikkude palkade kindlaksmääramine kõne all on. Igatahes arwan mina, et ma vähemalt oma parteiseltsimehe Martinson'i ettepanekut toetama pean, eelarwe rutulise sisseandmise takistusest hoolimata. Meie ei wõi mitte eelarwe kokkuseadmist kergema wõi raskema asjaolu juures tähtsamaks pidada, kui palgatõstmist niisuguse järgu peale, kus ametnikkudel elamine wõimalik oleks. Kui see õige on, kui ma õieti aru sain, et wahe kõrgemate ja madalamate astmete wahel mitte nii suureks ei jää, nagu kom. aruandja seletas, et see mõlemil 10.000 läheneb, siis on minu seletus ümberlükataw, aga ma ei wõi mitte ette kujutada, et nii madalate põhipalkade juures see elukalliduslisa madalamate astmete juures nii palju wälja teeks, et summa niisama suureks tõuseks. (Wahelhüüe: Ega

seda ole öeldudki!) Kui seda ei ole öeldud, siis tahan ma seda veel enam toonitada, et seda peab silmas pidama. Toetan sms. Martinson'i ettepanekut.

Rkl. E. Martinson (sd.): Rkl. Strandman'i poolt toodi ette kolm põhjust, miks minu ettepanekut vastu võtta ei saa. Esimene oli, et see tooks suurt ümberkalkuleerimist eelarve-summadest ja selle läbi oleks võimatu eelarvet ruttu sisse anda. Mina aga tõendan, et rahaasjanduse komisjoni palganormide järele samasugune kalkuleerimine tarvilik on: kuigi summad seal vähemad on, tulevad nad ümber muuta, ja on see ümberkalkuleerimise töö niisama tarvilik. (Rkl. Strandman kohalt: On juba ümber kalkuleeritud!) Mina olin mõne päeva eest rahaasjanduse komisjonis, kus uusi norme veel vastu ei olnud võetud ja kui selle ümberkalkuleerimisega juba nüüd valmis on saadud, siis näitab see, et seda õige ruttu võimalik teha on ja et sellepärast selle küsimuse lahendamine ei tohiks mitte kõrwale lükatud saada.

Teiseks vastuwäiteks minu ettepanekule tõi herra Strandman ette, et parlamentline kord nõuab, et eelarwed peavad rahaasjanduse kom. kaaluvalt läbi waadatud ja ära otsustatud saama. Kui meie seda õigeaks tunnistame, et rahaasjanduse komisjon selles asjas oma, nii öelda, viimase sõna ütleb, siis ei oleks meil ju tarvis siin palganorme arutamise alla võtta. Ma usun aga kindlasti, et see on Riigikogu õigus neid norme, siin arutada. Kolmandaks, mis puutub sellesse, et raske on just ülemaid ametnikka saada selle palgaga, siis võiks tähendada, et ikkagi on tõstetud tuntawalt just ülemate ametnikkude palku, umbes 100%, et nemad mitte ei läheks erateenistusse, kus neile kallimat palka maksetakse. Alamad ametnikud on oma väikese palgaga elada suutnud, et nad on saanud siamaani warustust wõi warustuswaheraha. Kui toidunormide andmine ära jääb, siis mitte sellepärast, et meie oleme riiklises elus niisugusesse normaali olukorda jõudnud, kus seda enam tarwis teha ei ole, waid warustuse andmine muudeti sellepärast ära, et seda tehniliselt võimatu täita oli. See sünnitas nii suuri kulusid ja tüli, et seda ei saadud mitte kätte, mida kätte saada taheti. See olukord, mis nõuab warustuse andmist, kestab praegu õieti edasi. Olud rõhuwad meil raskesti just vähema palga-saajaid ja sellepärast ei tohiks minu arwates praegu wastuwõetawas seaduses mitte nii suurt wahet olla ülema ja alama palga-

saaja wahel, sest meie elu ei ole veel kaugeltki normaalne.

Rkl. M. Bleiman (is.): Ma panen ette: esiteks sõnad „järgmise wõrdlewa tabeli järele“ muuta „alammääraks wõttes ministeeriumi poolt wäljatöötatud elatismiinum“; 2) palgaastmete tabelis § 1 wälja jätta.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: Ametnikkude ja teenijate seisukord on kõigile teada. Ametnikud ja teenijad ootawad kärsitusega nende olukorra parandamist. See ei oleks mitte hea, kui selle seaduse läbiwaatamine edasi lükataks. Ametnikud ootawad selle täidesaatmist, mis walitsuse poolt neile on lubatud. Selle vastu, et palku 1. jaanuarist tuleb tõsta, ei saa, ma usun, Riigikogu mitte olema. Riigiteenijate kongressil juhitu ka tähelpanu selle peale, et alamate astmete ametnikkude palgad wäiksemad on, kui tööliste palgad. Awaldati soowi, et Riigikogu selle pahe kõrwaldaks, mida rahaasjanduse komisjon ongi teinud. Seesama riigiteenijate ja ametnikkude kongress awaldas soowi, et vastu wõetaks see eel-nõu, mis Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule ette on pandud. Rahaasjanduse komisjonil oli väga hästi teada asjaolu, et nooremate teenijate ja alaealiste käskjalgade seas ei ole mitte palju neid, kelle tööjõud walitsusasutuses terve päew saaks ära kasutatud; need käskjalad on enam-wähem sarnased üksikud inimesed, kes püüawad otsida omale kõrwalteenistust peale siinnimetatud ameti, kas eraasutustes ehk mujal. Kui nüüd uue palgakawa järele need nooremad käskjalad ja ametnikud kõigealamal astmel hakkawad saama 1980 marga asemele 3240 mrk., siis arwan, et see ka rkl. liigete arwamine on, et nende palgad õige tuntawalt on tõusnud; igatahes on see palgakõrgendus niisugune, et need inimesed endid wõiksid rahuldatud tunda. Kõige selle järele leian mina, et selle seadusega ametnikkude huwidele enam-wähem vastu on tulnud ja sellepärast ei ole sugugi soowitaw seda seadust tagasi lükata ehk komisjoni anda, seda enam, et ametnikud ootawad juba ammu äärmise põnewusega palkade kõrgendamist ja asja edasilükkamine oleks just ka ametnikkude eneste seisukohalt vastu wõtmata. Pean veel siia juure tähendama, et rahaasjanduse komisjonis tehtud parandusega rahaminister esiteks sugugi päri ei olnud, sest ta seletas, et need paranduste järele juuretunud palgalisandused õige raske koormana tunduwad. Wiimaks, üldiseid seletusi arwesse wõttes, ühines

rahaminister tehtud parandusega. Kõike kokku wõttes leian, et rhs. Martinson'i parandus § 1 tabeli muutmise kohta täiesti wastu wõtmata on.

Juhataja K. Wirma: Sisse on tulnud § 1 kohta 2 parandust. Rhs. Bleiman'i parandus muudaks § 1 väljanägemist õige tuntawalt, nimelt langeks tabel täiesti välja, sellepärast arwan, et see esimesena hääletamisele tuleks. Kas oldakse sellega nõus? (Hääled: Palume!) Ma panen rhs. Bleiman'i hääletamisele. (Naer). Ma panen rhs. Bleiman'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Ma konstateerin, et suur enamus wastu on. Häälte äralugemist ei soowita; sellega on rhs. Bleiman'i ettepanek tagasi lükatud. Nüüd panen hääletamisele rhs. Martinson'i paranduse; õieti on siin 2 parandust: 1-ne puudutab § 1 tabeliosa, kuna teine lihtne redaktsiooniline parandus on. 1-ne parandus algab sõnadega: „§ 1. Kõik 1920 a. määratud riigiametnikkude ja -teenijate põhipalgad muudetakse 1. jaanuarist 1921 a. järgmise wõrdlewa tabeli järele.“ Sellele järgneb tabel, mida rkl. Martinson siin juba oma kõnes seletas. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ma konstateerin, et suur enamus wastu on. Häälte äralugemist ei nõuta; sellega on rhs. Martinson'i ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rhs. Martinson'i ettepaneku II osa — sõnades „nooremad ja alaealised käskjalad, majateenijad ja kantselei-õpilased“ sõna „majateenija“ etteotsa asetada. (Hääletatakse). Wastu on mõned üksikud. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Panen hääletamisele § 1 parandud kujul. (Hääletatakse.) Wastu on nähtaw vähemus. § 1 on wastu wõetud.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: § 2. Kõik Wabariigi Walitsuse poolt määratud isiklised põhipalgad kaotawad 1. jaanuarist 1921 a. oma maksuse. Juhtumisel, kui ametnikule määratud põhipalk suurem on, kui tema ametipõhipalk käesolewa määruse järele, saab tema palka endisel määral edasi.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 2 wastu.)

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: § 3. Käesolewa määrusega kindlaksmääratud põhipalkadele maksetakse juure ajutiselt elukalliduslisa kaheksakümne (80%) protsendi suuruses.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 3 wastu.)

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: § 4. Peale palga saawad kõik riigiametnikud ja -teenijad perekonnaabiraha Wabariigi Walitsuse poolt 12. apr. 1920 a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 57/58 — 1920 a. wäljakuulutatud määruse §§ 2—8 alustel iga perekonnaliikme kohta, peale palgasaja enese, kolmsada marka kuus.

Rkl. W. Linnamägi (kristl.): Käesolewa seaduseelnõu I lugemisel eilsel Riigikogu koosolekul peetud kõnedest selgus, nii öelda, see põhimõte välja, et see kõrgendatud palkade tabel mitte ei wasta elatisnõuetele. Sellega peab nõus olema, aga eriti weel nendel juhtumistel, kus ametnikul perekond on. Nende alamate ametnikkude liikide palgad on siin tabelis niiwõrd madalad ette nähtud, et nad kuidagi äraelamist ei wõimalda. Ja ma pean üttelema, et meie riigiametnikkude hulgas kaunis palju on perekondadega inimesi ja ka suurte perekondadega: 3—4 last ja ka mitte harwa weel wanad wanemad, ehk alaealised õed-wennad toita; sarnastele ametnikkudele tuleb uue tabeli järele 3—4—5 tuhat marka kuus, mis sugugi ei muuda ega paranda seda wiletsat seisukorda, mis nendel ametnikkudel praegu on, nad ei saa oma terwet tööjõudu riigiteenistusele pühendada... (Wahelhüüe M. Martna poolt: Ja peab oma lapsed karjasteks saatma) ...waid nad on alati seotud kõiksugu muredega, kuidas kõigetariwilisemaid aineid omale muretseda. Ja see ei riku mitte üksi nende tööjõudu, waid on suureks kiusatuseks ja tõukajaks libedale teele, iseäranis nende inimeste juures, kelle moraalne külg ei ole küllalt kindel, ja arendab kuritegewust. Et seda ära hoida, peab Riigikogu mitte ainult hoolitsema ametniku, kui niisuguse eest, kes oma tööjõudu riigile pühendab, waid ta peaks ka ametniku perekonna eest hoolitsema. See on väga tähtis küsimus ja ma näen, et selle wastu ei ole ka mitte waieldud.

§ 4-das on ette nähtud perekonnaabiraha iga liikme kohta 300 marka kuus. Ma ütlen, see on naeruwäärt wäike summa. Mis tähendab 300 marka kuus? Kui on mõnel näituseks aastane laps, siis tarwitab see juba piima kuus 600 marga eest ära, aga mis siis weel teistest lastest rääkida, kes näituseks wiieaastased on. Kõigil neil ettetoodud põhjustel panen ma ette — ma näeks heameelega, et wõiks palka tõsta pahempoolsete poolt ettepanud kujul, kuid arwesse wõttes meie majanduslist seisukorda, ei ole see kahjuks mitte wastuwõetaw — sellepärast panen ma ette pere-

konnaabiraha kuus 300 marga asemel lubada 750 marga suuruses. Minewal aastal oli perekonnaabiraha kuus 75 marka, sellega oleks see norm wanaga wõrreldes 10 korda suurem.

Rkl. A. Jõeäär (sd.): Kui käesolew seaduseelnõu rahaasjanduse komisjonis arutusel oli, tegin mina analoogilise ettepaneku. Kuid silmas pidades meie rasket majanduslikku seisukorda, lükati minu ettepanek tagasi. Iseenesest arusaadaw, et sellest 750 margast ühelegi inimesele ülespidamiseks ei jätku, ja peab ütlema, et nendel ametnikkudel, kellel suured perekonnad on, seisukord tõesti palju raskem on, kui teistel, üksikutel inimestel.

Selle peale vaatamata, et sellest summast ülespidamiseks ei jätku, kuid et nende seisukorda wähegi parandada, nii öelda, elamist wõimaldada, siis sellepärast toetan mina rahwasaadik W. Linnamägi ettepanekut.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: Minul ei ole käepärast mitte täielikka andmeid, kuid selle järele, mis selgus palganormeerimise komisjonis ja ka rahaministri seletustest, wõiks öelda, et meil on Eestis umbes 16.000 riigiametnikku, ja läbisegi igal ametnikul 2 perekonnaliiget. Nii et nende arw, kes perekonnaabiraha saawad, oleks umbkaudu öeldes 32.000. Juba see summa, 300 marka iga perekonnaliikme peale kuus, teeb ühtekokku 9 miljoni 600 tuhat marka kuus ehk 115 miljoni aastas. (M. Martna: Aga 32.000 nälgijat!) Ma ei saa mitte wastu waielda põhimõttelikult nendele headele ja ilusatele soowidele. Neile ei ole minu teada wastu waieldud ei rahaasjanduse komisjonis, ei Riigikogus, ei ka üheski rühmas. Kuid seisukord on sarnane, et ei ole wõimalik olnud, ei Riigikogus ega ka ennemalt Asutawas Kogus täita kõiki neid tahtmisi ja nõudmisi sel määral, nagu see rahwa huwides tingimata tarwilik oleks. Ja mina oma poolt ei taha siin wastuwaidlemiseks mitte midagi muud ette tuna, kui seda, mis ütles meie rahaminister rahaasjanduse komisjonis, et meie teise enam kui sajamiljoni juurewõtmisega perekonnaabiraha näol, oma riigikassa seisukorra sedawõrd raskeks teeksime, et ta tõesti ei teaks, kuidas sellest üle saada. Kui meie eelarwes, mida kahjuks keegi meist näinud ei ole, jookswad wäljaminekud üle 3.000.000.000 ulatawad ja riigiametnikkude palk $\frac{1}{2}$... (Wahelhüüe: eelarwe on üle 6.000.000.000) wälja teeb, jah, ühes sõjawäega ja raudteega üle 6 miljardi, siis on

see õieti liig raske koorem riigile. Rahaasjanduse komisjon püüdis oma poolt nii palju, kui see tema wõimuses seisis, riigiteenijate heaks rohkem wälja kaubelda ja rahaministrile selgeks teha, et riiki siis ikkagi edasi walitseda ei saa, kui riigiteenijad nälgiwad, ning seal jõuti enamwähem kokkuleppele selle seisukohaga, mis riikliselt wõimalik. Nende andmete järele ei saa mina herra Linnamägi ettepanekuga, perekonnaabiraha kõrgendada, mitte ühineda.

Juhataja K. Wirma: Rhs. W. Linnamägi poolt on ettepanek tehtud, et selle paragr. lõpus wõtta 300 marga asemel 750 marka. Ma panen kõige pealt selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli). Rhs. W. Linnamägi ettepanek on poolt saanud 25 häält, wastu 32. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Ma panen selle paragr. hääletamisele niisugusel kujul, nagu ta komisjoni poolt ette pandi. (Hääletatakse). Sellega on see paragrahw wastu wõetud ning ühtlasika see seadus II lugemisel.

(Juhatama hakkab abiesimees A. Kerem.)

7. Sead. W. Wal. Rahaasj. komisjoni aruandja
õig. kohta riigimisinjoni aruandja
asut. koosseis. ja Chr. Kaarna (loeb):
riigiteen. palkade Seadus Wabariigi Walitsuse
asjus. õiguste kohta riigiasutuste koosseisude
ja riigiteenijate palkade asjus.

(Sõnasoowijaid ei ole. Mõnede üksikute wastuseismisel wõetakse seaduse nimetus hääletamisel wastu.)

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: § 1. Wabariigi Walitsusele antakse kunni 31. dets. 1921 a. ministriumide ja neile alluwate asutuste koosseisude kinnitamise, muutmise ja Riigikogu poolt kindlaksmääratud normide piires üksikute ametite palkade normeerimise õigus.

Rkl. K. Ast (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Juba eila oli mul juhus konstateerida, et käesolew seaduseelnõu meie põhiseadusega kokkukõlas ei seisa. Kui austatud koosolijad wõtaksid waewaks põhiseadusest seda osa läbi lugeda, kus räägitakse seaduste maksuwusest ning jõust, siis näeks nad, et meil siin õieti õiguslise korra kaitsemise küsimusega tegemist tuleb teha. Meil kõigil on õiguslise korra

kaitsemine tõsiselt südame peal. Juba siis, kui Riigikogu kokku astus, wõttis ajakirjandus selle küsimuse kaalumisele ja jõudis otsusele, et meil mitte enam sarnast rahwaesitust pole, nagu Asutawa Kogu ajal, kes oma wõimupiirides täiesti kitsendamata oli. Meie põhiseadus ütleb selles osas, kus jutt on põhiseaduse wankumatusse järgmist: ükski seadus ei hakka maksuma, kui ta põhiseaduse wastu käib. Nii pea kui Riigikogu selle osa meie põhiseadusest ära unustaks, oleks meie riigi õiguslise korra jalgealune kõikuw.

Mis on siis asutuste koosseisude muutmise? Lugu on niisugune, et kõigis põhiseadusliku korra alustel walitsetawates riikides ametkondade koosseis kindlaks määratakse eriseaduste läbi. See õigus on õige tihedalt seotud eelarwe-õigusega; kuid kõrwale jättes seda külge, tahan ainult alla kriipsutada seda, et ametkondade koosseisu asjus on igal pool parlamentaarsetes riikides eriseadused olemas. Mitte walitsuse heaksnägemise järele ei saada seal talitada.

Meie põhiseadus ei anna ka sarnast õigust walitsusele. Meie põhiseaduse 4. peatükis on üles loetud need õigused, mis Riigikogu omaks wõib nimetada ja nimelt: teostab § 35 põhjal riigi seadusandlikku wõimu; § 52 käsitab weel lähemalt Riigikogu õigusi. Walitsuse tegewusalad on kindlalt ära määratud neljandas osas ja kui meie V peatüki põhiseaduses hoolega läbi loeme, siis ei leia ühtegi paragr., mille peale toetades Wabariigi Walitsusel õigus oleks ametkondade koosseise oma heaksnägemise järele muuta. Õigus küll, eilasel koosolekul toodi ette, et meil ka uue põhiseaduse maksmahakkamisega weel edasi kestab ajutise walitsemise korra § 12-a, mis walitsusele õiguse annab neil aegadel, mil Riigikogu koos ei istu, seadusandlist wõimu käsitada. Austatud Riigikogu liikmed! Lugu on aga sarnane, et nagu meie maksmapanemise seadusest loeme, § 12-a jääb ainult maksuma nii kauaks, kui Riigikogu seda ei ole ära kaotanud. Põhiseadus on wälja antud Asutawa Kogu poolt, kes õieti selleks kokku astuski, et riigi põhiseadust wälja töötada. Loomulik on, et kui Asutaw Kogu oli põhiseaduse wälja töötanud, siis tema ka määrused andis selle seaduse elluwiiamise kohta ja et ta lähemalt ära tähendas, missugune osa põhiseadusest peab mingisugusel ajal maksuma hakkama.

Loomulik on, et Riigikogul õigus on selle paragr. tarwitamist lõpetada ja ta teebki seda kahtlemata, olgu aeg pikk wõi

lühike, ja siis ei saa Riigikogu enam uuesti § 12-a maksuma panna, kui ta tahaks, sest uuesti maksmapanemiseks põhiseadus õigust ei anna. Küsimuse kohta, mida meie siin praegu waatleme, nimelt ametkondade koosseisu küsimuse asjus, on Asutaw Kogu, kes põhiseaduse wälja andis, erandid ette näinud. Teie lubate, et ma põhiseaduse maksmapanemise seadusest selle kohta käiwa paragr. täielikult ette kannan. (Loeb.) „Wabariigi põhiseaduse maksmahakkamisega lõpewad Asutawa Kogu wolitused ning lõpetawad oma maksuse: Asutawa Kogu walimisseadus, Wabariigi Walitsemise ajutine kord, seadusandliku delegatsiooni seadus, seadus rahwahäälendamise ja rahwa algatamisõiguse kohta, armuandmiste lahendamise kord Asutawas Kogus ja määrus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus.“

Asutawa Kogu poolt on ette nähtud, et § 12-a, mis mitte põhiseadusega kokkõlas ei ole, wõib maksuma jääda senni, kui Riigikogu teda weel heaks ei arwa tühjaks tunnistada, aga määrus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude suhtes ja riigiteenijate palkade asjus ei wõi mitte maksuma jääda. Siin on kohe eraldi nimetatud, et ta oma maksuse kaotab sellest silmapilgust, mil põhiseadus ise maksuma hakkab. Nii siis, wõetagu abiks missugused seletused tahes, seda tõendada ei saa, et käesolew seaduseelnõu oma iseloomu poolest sarnane on, et Riigikogul õigus oleks teda maksuma panna. Kui Riigikogu sellest hoolimata ometi wastu wõtab selle rahaasjanduse komisjoni ettepaneku, astub ta wäga libedale teele.

Teie wõite küll öelda, et sisuliselt ei ole ometi tähtis — wajadus õigustab seaduse wastuwõtmist. Kuid asi ei ole mitte nii. Riigikogu on meil kohustatud põhiseadust tunnistama ja kaitsema ja muidugi ka täitma ja sellepärast ei wõi mitte käega heites öelda: kui meie põhiseadust natuke rikume, siis sellest weel suur wiga ei ole, ega meie teda otsekohe ümber ei lükka. Nii tuleks siis wälja, et teie ja kommunistide wahel wahe ainult selles seisab, et teie awalikult wäikeste rikkumistega põhiseaduse alust uuristate, kuna teised teda otsekohe ümber lükkama tikuwad. Kui teil õiguslise korra küsimus mitte ainult keele peal ei seisa, waid ka südamesse on kirjutatud, siis teie rahaasjanduse komisjoni ettepanekut wastu ei wõta.

Edasi ei saa ma mitte tähelpanu pööramata jätta ühe iseäraliku osa peale, mida walitsus mitme tähtsa seaduse esitamise puhul Riigikogus mängib. Nimelt selle peale, et walitsus kõigi nende seaduste üle läbirääkimiste puhul täiesti wai-kib, ja see on wäga imelik. Walitsus on küll walmis endale erakorralisi wolitusi nõudma, aga ometi ei tule ta seletama, mis tarwis tal hädapärast sarnaseid õigusi waja on saada. Kui see tõepoolest nii tarwilik oleks, siis põhjendaks Wabariigi Walitsus tingimata oma nõudmist. Kui ta näituseks leiab, et asutuste koosseis ei ole täielik, et seal tingimata tarwis on muudatusi ette wõtta, siis oleks ometi Wabariigi Walitsus pidanud sellekohase seaduseelnõu walmistama ja Riigikogule ette panema. Walitsusel on Riigikogus enamusrühmad selja taga ja need garanteeriwad ometi tema ettepanekute wastuwõtmist. Kui Riigikogu walitsewad rühmad sarnast garantiid ei jaksa anda, siis ei oleks pidanud nad walitsust moodustama. Nüüd on aga walitsus moodustatud, ja nüüd kus oleks pidanud walitsus pöörama Riigikogu poole, ei ole ta seda mitte teinud, waid rahaasjanduse komisjon kerge käega on nõus wastutust oma peale wõtma põhiseaduse rikkumise eest, et sellega walitsusele teatawat waba tegewuswõimalust anda.

Sedawiisi edasi minnes satume meie sarnase libamisi pinna peale, et meie mitte enam ei tea, kus kohal allalibisemine peatama jääb. Igatahes panem ma herradele Riigikogu liigetele weel kord tungiwalt südame peale küsimust kaaluda. Kas siis tõesti Eesti wabariigi põhiseadus sarnane tühi paberilipakas on, nagu oli seda endisele Saksa imperialistlikule riigile rahwuswaheline leping, mille rikkumine samale riigile pärast wäga kallis maksma tuli. Ma awaldan kartust, et ka Eesti wabariigi põhiseaduse rikkumine ennast pärast kätte maksab. Sellepärast, austatud her-rad, kaaluge enne järele, kui teie oma käed üles tõstate.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: Ma pean tähendama eelkõnele-jale wastuseks, et see seadus ei ole mitte rahaasjanduse komisjoni poolt wälja töö-tatud, waid tema ettekandjaks on Wab. Wal., kes selle seadusega sellepärast on esinenud, et tema järele nähtawasti tarwidus on olnud. Rahaasjanduse komisjoni seisukohalt pean ma ütleva, et rahaasjanduse komisjon ei waadanud seda seadust mitte peajasjalikult sellel seisukohalt, kas tema meie põhiseadusega kokku-kõlas on wõi mitte. Rahaasjanduse kom-

misjoni peaülesanne oli selgusele jõuda, kas on tarwidus sarnase seaduse järele. Mis puutub nüüd teisesse küljesse, mida rhs. K. Ast iseäranis rahaasjanduse kom-misjoni teeneks püüab tembeldada, ni-melt sellesse, kas seadus põhiseadusega kokkukõlas on, siis anti ju selle küsimuse otsustamiseks ja lahendamiseks see seadus, nagu Riigikogul teada on, üleüldisesse komisjoni. See komisjon seda seadust ei muntnud; siiski arwas rahaasjanduse komisjon seaduse lõpuosa wälja heita, mille järele iseäralist tarwidust ei ole.

Rkl. K. Wirma (sd.): Komisjoni aruandja juba ütles, et rahaasjanduse kom-misjon seda seadust sellest küljest ei kaa-lunud, kas ta põhiseadusega kokkukõlas on. Küll aga kärpis nimetatud komisjon sellest seadusest § 2 maha, kus öeldud on riigikassast palgasaaajate kohta, et eelmi-ses §-is ettenähtud õigus ka nende kohta maksew on erimääruse järele. Kui oleks see paragr. sisse jäänud, siis oleks walit-susele õigus jäänud täielises ulatuses riigikassast palgasaaajate kohta igasugust korraldust teha. § 1 seletuse juures pea-tas muuseumi rahaasjanduse komisjon raudteeteenijate palganormeerimise juures, näidates, et see peaks käima selle üleüldise palganormeerimise seaduse alla ja et raudteeteenijate palku ei peaks erisea-dusega normeerima hakkama, nagu seda on tehtud õpetajate palkadega. Raha-ministeeriumis olla küll uue raudteelaste palgaseaduse kawa juba walmis ja tahe-takse kiires korras Riigikogule ära anda, kuid just seda silmas pidades, et Riigi-kogu ei jõuaks eripalgaseaduse läbiwaata-misega sügiseks lõpule, arwati tarwilikuks Wabariigi Walitsusele wõimalust anda selle seaduse piirides ka nendele asutustele palku määrata, keda ei ole eriti nimetatud riigiteenijate palgaseaduse § 1-se märku-ses. Sellepärast toetaksin mina isiklikult seda seadust.

Kui meie waatame seda korda, mis moodi meie minewaaastased eelarwed kokku seati, ja missugune kord selle aasta eelarwe kokkuseadmise juures esineb, siis näeme, et meil õieti puudub see osa, mis põhiseaduse järel peaks olema. Ametnik-kude koosseisud on läbi waadatud eelarwe korras ja nende määramine on täiesti wabaks jäänud, ainult rahaministeeriumi juures olewa, nõnda öelda, palganormee-ri-mise komisjoni ülesandeks. Ja nii tänawu aasta, kui ka minewa aasta koosseisude kinnitamisest ei ole olnud õieti nii tehtud, kui seda põhiseaduse järel peaks seadus-andlisel teel tehtama. Kui meile eelarwe

siin ette pannakse, siis arwatawasti näeme meie eelarwe materjaali hulgas need osad, mida meie peame nimetama ametkondade kokkuseadmiseks. Ja tegelikult on walitsusel see tõesti wõimalik koosseisude materjaale lisada eelarwe juure ilma mingi eriseaduseta ja selle peale waatamata, kas põhiseadus seda lubab wõi mitte. Tänewu aastal ei aita mingi asi, walitsus teeb korralduse eelarwet kokku seada nende koosseisude alustel, millega esinetakse eelarwe-komisjonis. Ja sellepärast on väga suur küsimus, et missugune tarwe on nüüd praegusel seadusel. Ja lähemalt just seda eelmist seadust läbi waadates, kus üksikud palga gruppeerimised ette nähtud, nagu meil ta sisuliselt wastu wõeti, ja kui see nii on, mis jaoks siis weel uus seadus.

Selle asja juures tuleb mulle meeles imelik lugu. Materjaalide hulgas, mida Asutawale Kogule ette pandi 1920. a. eelarwes, olid palganormeermise komisjoni poolt kokkuseatud ametnikkude tabelid eelarwetele juure lisatud. Kuid Wabariigi Walitsus tarwitas seda õigust, millest rks. K. Ast rääkis, mis põhiseaduse maksmapanemisega ära kadus, ja muutis ametnikkude koosseisud õige imelikult. Mina näituseks nägin postiwalitsuse koosseisu, nägin raudteewalitsuse koosseisu ja nende suurte sõnade peale waatamata, mis räägiti koosseisude vähendamisest, olid need walitsuse poolt kinnitatud koosseisud palju suuremad, kui eelarwe-komisjoni poolt kokkuseatud tabelites ette nähtud — neid ametnikka oli seal palju rohkem. Nii et sügisel, kui tuli Wabariigi Walitsuse poolt üks huwitaw otsus, kus sel juhtumisel, kui ametkonnad oma koosseisus teatawa ökonoomia pidid tegema, teistele ametnikkudele rohkem palka pidi makstama. Siis toodi need tabelid kohe ette, — tulge waadake, walitsus on kinnitanud 30% suuremad koosseisud, meil on vähem ametnikka, kui Wab. Wal. poolt kinnitatud tabelis on ette nähtud, ja sellepärast andke meile see 15% kätte. Ja neil oli õigus, sest tegelikult oli ametnikka vähem tööl. Ma arwan, et tänewu aastal niisugust kordamist waja ei ole. Ametkondade koosseis seatakse kokku teatawates tabelites eelarwe juures, nagu ma juba ütlesin, ja mina saan aru, et käesolew eel-nõu on täiesti tarbetu.

Rkl. O. Strandman (tõer.): Austatud rahwasaadikud! Minu teada meie riigis praegu walitsusasutuste koosseisud ei ole mitte kinnitatud seadusandlisel teel, wõi meil on niisuguseid väga vähe, mis

on seadusandlisel teel kinnitatud. Suurem hulk on tekkinud walitsuse korraldusel, ilma et mingisugust seadust oleks antud. Ja kui meie nüüd nende ajajooksul tekkinud määruste wõi koosseisude kohta niisuguse seisukoha wõtame, et nad on seadusandlised aktid, mida ainult seadusandlisel teel muuta wõib — siis läheme meie tingimata liiga kaugele. Ja kui meie hakkame riigiloomise töös seda ette wõtma, siis wõib see tõesti väga raskesti walitsuse tegewust takistada. Teine küsimus on see, kas siis, kui need koosseisud Asutawa Kogu wõi Riigikogu poolt antud seadustes kinnitatud, — sellega siis wabariigi seadused on — õige oleks walitsust wolitada neid täielikka koosseise muutma. Ma ei taha ligemalt selle juures peatama jääda, mis on seadus, mis on määrus, kuidas seadusi ja kuidas määrusi välja antakse. Ühed arwawad, et ainult wormilik wahe seaduse ja määruse wahel on — igatahes arwan mina, et kui märkus wastu wõetakse — missuguse ettepaneku ma teen, ja mille sisu järgmine on: „Wab. Wal. ei ole seda õigust, kui koosseisud Asutawa wõi Riigikogu poolt seadusandlisel teel maksuma pandud“, — et siis selle seaduse wastuwõtmise juures Riigikogu õiguste kitsendamist näha ei ole ja arwan, et siis ka põhiseaduse rikkumisest ei saa rääkida.

Rkl. K. Ast (sd.): Rkl. O. Strandman'il on täiesti õigus, et meie ametkondade koosseisud ei ole mitte üksikute seadusandliste aktide teel kindlaks määratud. Kui palju neid üksikute seadusandliste aktidega kindlaks on määratud, seda peaks järele waatama ja kindlaks tegema; kuid seadusandlik delegatsioon on seda tööd teinud ja mina ei saa mitte teateid anda, kui palju tööpoolest sarnaseid kindlaid koosseise leidub; selleks peaks „Riigi Teatajast“ andmeid otsima. Igatahes on siiski olemas mõned seadusandlisel teel kinnitatud koosseisud. Aga see ei ole ka mitte tähtis, waid tähtis on, et Wabariigi Walitsusele oli kord õigus antud koosseisude kindlaksmääramise ja muutmise kohta. Sellekohane õigus anti Asutawa Kogu poolt seaduse põhjal, mis välja kuulutatud möödäläinud aastal „Riigi Teatajas“ nr. 49/50. Keda see huwitab, wõib järele waadata. Pärast kui põhiseaduse maksmapanemise seaduse väljatöötamine arutusele tuli, leidis A. K., et seda õigust walitsusele enam jätta ei wõi ja siis tunnistati see seadus, mille põhjal walitsusel õigus oli koosseisude muutmist toimetada, tühjaks. See on kõigetähtsam moment — nimelt, et

õigus koosseisude kohta walitsusel enne oli, aga wahepeal tühjaks tunnistati. Kui meie koosseisude kindlaksmääramist walitsuse poolt waatame, siis peab tunnistama, et see ikkagi otsekui seadusandlisel teel kindlaks määratud on, nii et see parandus, mida herra O. Strandman sisse andis, ei muuda mitte käesolewa paragr. iseloomu, kui seda põhiseaduse seisukohalt waadelda.

Maksmapanemise seaduse peale waadatakse, kui põhiseaduse enese peale, ja kui maksmapanemise seaduses § 12-a leidub, siis on see niisamasugune põhiseaduse paragr., nagu teisedki meie põhiseaduse paragrahwid, ainult selle wahega, et selle paragrahwi ärakaotamine on kergendatud. Maksmapanemise seaduse § 2, mis ütleb, et Wabariigi Walitsuselt wõetakse ära õigus riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus määrusi välja anda, on niisama hea, kui põhiseaduse paragrahw, mida meie ei saa muuta ilma rahwahäälletamiseta. Kui Riigikogu soowib Wabariigi Walitsusele, olgu laial määral, nagu A. K. ajal oli, ehk ainult osa neist kaotatud õigustest tagasi anda, siis wõib tema seda teha ainult põhiseaduse muutmise korras. Põhiseaduse muutmise küsimus ei ole aga üles wõetud, on ainult seaduseelnõu ette pandud, mis sisuliselt põhiseadusega kokkukõlas ei ole ja sellele seisukohale pean mina ikkagi jääma, hoolimata sisseantud parandusest, ja pean temale wastu rääkima kui seaduseelnõule, mis põhiseadusega mitte kokkukõlas ei ole.

(Juhatama hakkab abiesimees K. Wirma).

Rkl. A. Anderkopp (tõer.): Austatud Riigikogu liikmed! See waidlus ei ole tekkinud selle eelnõu arutamise algusest, waid on ühenduses selle sammuga, mis Riigikogu omal ajal teinud. Minul oli au selle sammu puhul siitsamast kõnetoolist alles wiimastel päewadel tähendada, meie eelarwe sisseandmise seaduse arutamise puhul, et meie põhiseaduses on § 85, mis järgmiselt käib: „Iga aasta jaoks seatakse riigi sissetulekute ja wäljaminekute üldine eelarwe kokku. Seadusandlikul teel wõib selle makswust jaoliselt pikendada kunni uue eelarwe wastuwõtmiseni“.

Nii oleks siis käesolewal aastal Riigikogul olnud õigus Wabariigi Walitsusele krediiti lubada ainult 1920. a. eelarwe piires. Tegelikult ei ole meil minewase aasta eelarwet, nii et meil õieti tänawu aastal midagi ei ole walitsusele tarwitada anda ja sellepärast tekkiski küsimus, kui-

das sellest seisukorrast üleüldse välja pääseda. Riigikogu on seisukohale asunud, et tuleb seadus wastu wõtta, mis peale üksikasjaliste lahkuminekute kõigi Riigikogu liigete poolt heakskiitmist leidis ja Wabariigi Walitsusele õiguse andis tarwitada neid krediite — kunni uue eelarwe wastuwõtmiseni, mida ette näeb see eelarwe, mis alles sisse andmata.

Peab ütleva, et see põhiseadusega kokkukõlas ei olnud ja mul oli au Riigikogu liigete tähelpanu selle peale juhtida, et niisugust sammu astuda ei tohi ja et praegu W. W-el on summad tarwitada niisuguses korras, mida meie põhiseadus lubada ei saa. Käesolewa seaduse juure tagasi tulles peab ütleva, et tema üks osa sellest eelarwe-summade tarwitamisest on. Kui koosseis mitte seadusandlises korras ära määratud ei ole ja walitsuse poolt ära määratud on möödalinud aastal wäljaantud seaduse põhjal, mis awaldatud „Riigi Teatajas“ — nr. 49/50, maksma pandud ja maksmapanek seadusega ära kaotatud on, siis peab ütleva, et nemad seaduse iseloomu kanda ei saa, mida walitsus muuta ei saa ja sellepärast tekibki küsimus üles, kas on tegelikult seda seadust, mida praegu nii palawalt kõne alla wõetakse, wõi mitte, kuid see on iseküsimus. Peaküsimus seisab aga selles, et tõesti meie asutuste, millede koosseis normeeritud ei ole, normeerimist omale teisiti ette kujutada ei saa senni, kui walitsus ei ole koosseise üleüldse wastu wõtnud. Sellele seisukohale asus üleüldine komisjon, kes toonitas, et on tarwis esimesel wõimalusel riigivalitsuse poolt kinnitamiseks ette pandud asutuste koosseise kiinnitada.

Toonitan weel kord, et eelarwe-summade tarvitamine seaduslikul alusel kokku seatud ei ole. Peab weel kord tunnistama, et sisuliselt käesolewa seaduseelnõuga õieti mingisuguseid laiemaid wõimalusi walitsusele kätte ei ole antud. Ma ütlen weel kord, et ei ole mingisugust põhjust kõnelda sellest, et meie ei tohi seda seadust wastu wõtta sellepärast, et ta põhiseaduse wastu wõiks olla, see ei ole mitte põhjendatud. Ma teen ettepaneku: wõtta 31. dets. 1921. a.“ asemel „1921. aasta riigi eelarwe wastuwõtmiseni Riigikogu poolt“.

Rkl. K. Ast (sd.) See on väga õige, mis herra Anderkopp eelarwe-summade tarvitamise kohta ütles, kuid mina tähendan, et ühe seaduserikkumisega ei saa teist seaduserikkumist wabandada.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Komisjoni aruandja Chr. Kaarna: Minu ülesanne ei ole mitte puudutada seda küsimust juriidilisest küljest. Tähtendan, et olgu see kas 31. detsember ehk „kunni eelarve wastuwõtmiseni“, walitsusel ikkagi õigus peaks olema teatawa aja jooksul seda õigust tarwitada. Mis ettepanud parandustesse puutub, siis ei wõi nende wastu waielda, sest et need ei laienda neid õigusi, mida Wabariigi Walitsusele tahetakse anda. Kui seadus iseeneest wastuwõetaw on, siis ei wõi nende kitsenduste wastu midagi olla.

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Mina tahan rkl. Ast'ile wastata, et käesolew eksitus ei ole mitte iseseisew eksitus. Suurem eksisamm on juba tehtud ja sellepärast ei muuda see asja.

Juhataja K. Wirma: Sisse on tulnud kaks parandust: rkl. Anderkopp'i parandus, et wõtta „31. detsembri 1921. a.“ asemel „1921. aasta riigi eelarve wastuwõtmiseni Riigikogu poolt“, ja rkl. Strandman'i ettepanek, et selle paragrahwi juure wastu wõtta järgmine märkus: „Wabariigi Walitsusel ei ole seda õigust, kui koosseisud Asutawa — wõi Riigikogu poolt seadusandlisel teel maksuma pandud“. Ma panen kõige pealt selle märkuse hääletamisele. (Hääletatakse). Seega on see märkus wastu wõetud. — Palun neid, kes rhs. Anderkopp'i paranduse poolt, käed üles tõsta. Kes wastu? Ettepanek on ühelhäälel wastu wõetud. Ma panen selle paragrahwi ühes paranduse ja täiendawa märkusega hääletamisele. (Hääletatakse). Enamus näib poolt olevat. (Wahelhüüe: Hääled ära lugeda!) Ma kuulen, et soowitakse häältelugemist, sellepärast palun neid, kes selle paragr. wastuwõtmise poolt on, käed uuesti üles tõsta. (Loetakse hääli). (Wahelhüüe K. Ast'i poolt: Meil on palju enamlasti!) Ma palun neid, kes wastu on, käed üles tõsta. (Wahelhüüe: See teeb teile väga lõbusa tuju!) (Loetakse hääli). Selle paragr. poolt on antud 31 häält. (Wahelhüüed) Palun rahu! Wastu 26 häält. Sellega on see paragr. wastu wõetud. See päewakorrapunkt on läbi. Sõna on korra kohta rhs. A. Jürman'il.

8. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine.

Rkl. A. Jürman (põl.-k.): Tänane Riigikogu koosolek oli kokku kutsutud mitte harilikus korras, waid era-

korraliselt, et kiires korras teatud seadusi, mis hädaliselt nõuaks wastuwõtmist, wastu wõtta. Wastuwõetud seadustest on nimelt wiimased seadused rutulised, mis käiwad riigiametnikkude kohta ja on teisel lugemisel wastu wõetud. Soowitaw oleks, et need nüüd kiires korras III lugemisel wastu wõetud saaks. Kui meie nüüd päewakorda edasi waatame, siis seisab seal peale nende weel mitu punkti ja see wiiks meid liiga kaugele, kui koosolek edasi kestaks, ja meie ei suudaks üleüldse täna neid seadusi läbi wiia lõpulikult. Ees on mitmesugused seadused, mis pikki waidlusi wõiwad tekitada, ja sellepärast teen mina ettepaneku, et just see määrus riigiametnikkude palga kohta saaks weel täna III lugemisel wastu wõetud. Ja ka seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus. Teen ettepaneku sellele koosolekule lõpp teha ja $\frac{1}{4}$ tunni pärast awada uus koosolek.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid ei ole; ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Häältelenamusega on see ettepanek wastu wõetud.

Rkl. A. Jürman (põl.-k.): Mina arwan, et wõiks järgmise koosoleku päewakorda wõtta 2 wiimast punkti, mis määraksid nende seaduste wastuwõtmist III lugemisel. Nendes punktides on pikemad waidlused juba möödas ja nende wastuwõtmine wõib sündida 10 minuti jooksul. (Wahelhüüed: Uus koosolek alata kell 1). Ma soowitaksin mitte pikka waheaega teha, waid kahe koosoleku wahel weerandtunniline määrata.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud järgmist koosolekut pidada $\frac{1}{4}$ -tunnilise waheaja järele, ja koosoleku päewakorda wõtta 2 punkti: 1) Määrus riigiametnikkude ja teenijate palkade kohta — III lugemisel, 2) Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjas — III lugemisel.

Rkl. M. Bleiman (is.): Ma teen ettepaneku selle päewakorra kolmandaks punktiks wõtta Riigikogu Kommunistlise Töölisteriühma arupärimise Tallinna politsei poolt wägiwalla tarwitamise kohta rkl. J. Allikso kallal.

Juhataja K. Wirma: Sõna ei soowita; ma panen ettepanekud hääletami-

sele. Kes on selle poolt, et järgmise koosoleku päewakorda wõtta ainult 2 seaduseelnõu: 1) Määrus riigiametnikkude ja -teenijate palkade kohta, 2) Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade asjus, ja ka rkl. M. Bleiman'i poolt ettepan-

dud arupärimine, mis tänase koosoleku päewakorras trükitud wiimase punktina, — neid palun käed üles tõsta. Enamus on poolt. Sellega on järgmise koosoleku päewakord kindlaks määratud. Lõpetan koosoleku. (Koosolek lõpeb kell 12.45 min.)

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees K. Wirma.

Abiesimees A. Kerem.

Abisekretäär J. Bergman.